

ความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาของกรรมการและผู้บริหาร: ทางเลือกของกรรมการและผู้บริหาร

ศาสตราจารย์พิเศษ กิติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์
ประธานกรรมการบริษัท เบเคอร์ แอนด์ แม็คเค็นซี จำกัด
กรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ประธานคณะกรรมการภาษีและกฎระเบียบ สภาหอการค้าไทย
อาจารย์พิเศษคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

17 พฤษภาคม 2559

“Great Power

comes with

Great responsibilities”

-Ben Parker-

(Liabilities) too

ความรับผิดทางแพ่งของกรรมการ

ต่อบริษัท

- มาตรา 1169 วรรค1 ป.พ.พ.
- มาตรา 85 86 91 93 พ.ร.บ. บริษัทมหาชน จำกัด
- มาตรา 89/18 วรรค1 พ.ร.บ.หลักทรัพย์

ต่อผู้ถือหุ้น และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- มาตรา 1169 วรรค1 ป.พ.พ.
- มาตรา 94 พ.ร.บ. บริษัทมหาชนจำกัด
- 89/20 พ.ร.บ. หลักทรัพย์

ต่อบุคคลภายนอก

- มาตรา 1167 ป.พ.พ.
- มาตรา 97 พ.ร.บ. บริษัทมหาชนจำกัด
- มาตรา 83 89/20 พ.ร.บ.หลักทรัพย์

ความรับผิดทางอาญาของกรรมการ

กฎหมายบัญญัติให้รับ ผิดร่วมกับนิติบุคคล

- โดยข้อสันนิษฐาน : กรรมการพิสูจน์
(พ.ร.บ. หลักทรัพย์ ม. 301)
(พ.ร.บ. ธุรกิจสถาบันการเงิน ม. 132 และ 139)
(พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ม. 61)
- ต้องมีการพิสูจน์ว่าทำผิด : โจทก์พิสูจน์
- ความรับผิดเด็ดขาด: พิสูจน์ไม่ได้

ความรับผิดทางอาญา โดยตรง

- โดยกฎหมายให้รับผิดในฐานะกรรมการ เช่น พ.ร.บ. หลักทรัพย์ (ม. 281/2, 306-312, 313, 315)
- โดยกฎหมายบัญญัติเป็นการทั่วไป หากนิติบุคคลทำผิด ผู้แทนนิติบุคคลก็ต้องรับผิดด้วยในฐานะตัวแทน
- โดยอาศัยตำแหน่งกรรมการ เช่น พ.ร.บ. หลักทรัพย์ (ม. 296) พ.ร.บ. ว่าด้วยความรับผิดของพนักงาน (ม. 4, 8 และ 11) ป.อ. (ม. 353 และ 354)

ความรับผิดชอบของกรรมการ

ทางแพ่ง

- เรียกค่าสินไหมทดแทน

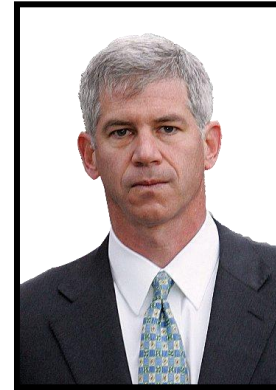

ทางอาญา

- ปรับ
- จำคุก
- การระงับคดี

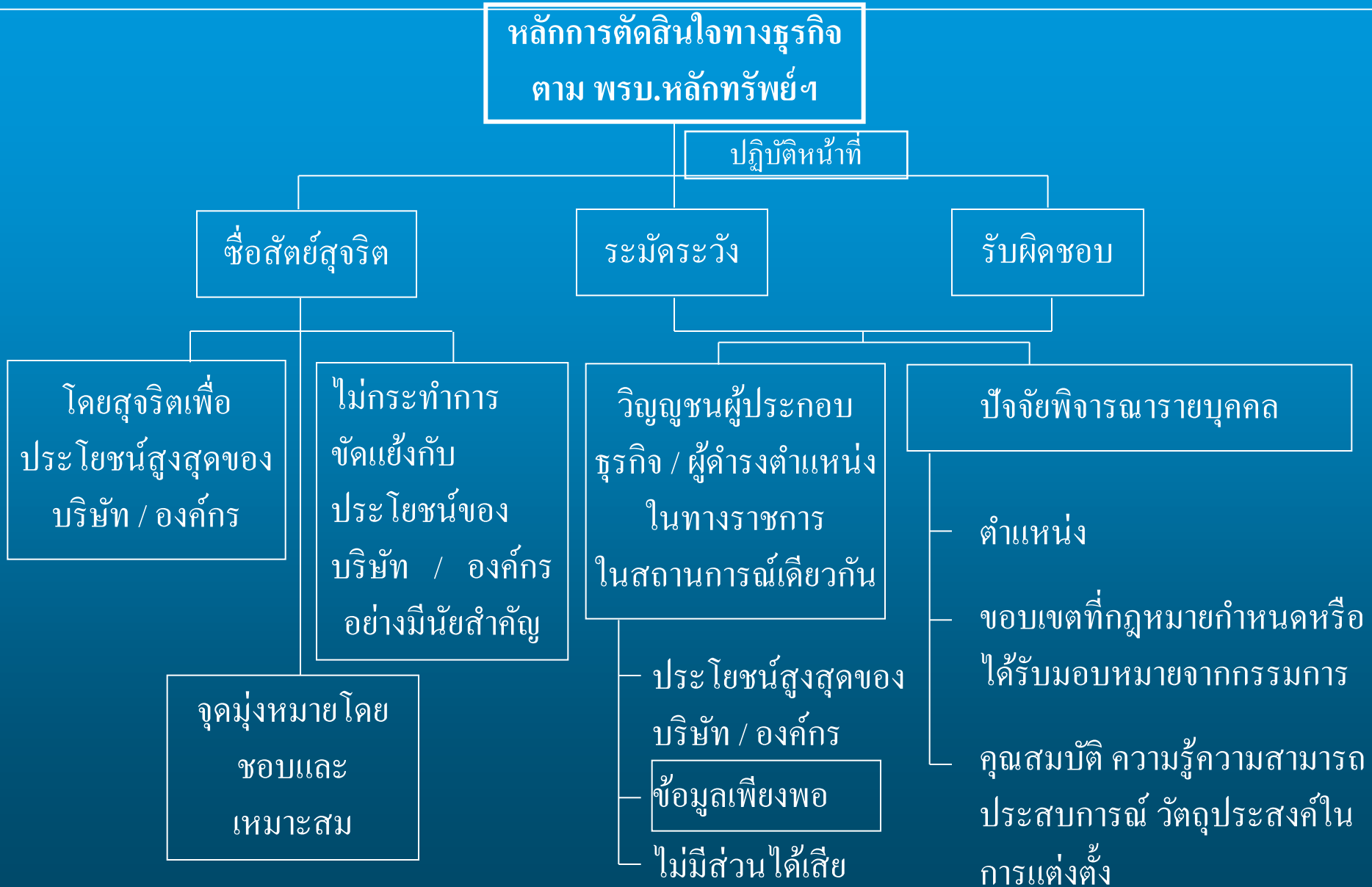
การตัดสินใจควรจะยึดตาม กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่มีอยู่ (Rules) หรือ ตามหลักการที่ดี (Principles)?

Andrew Fastow (Enron)

- การตัดสินใจต่าง ๆ ที่ทำไปนั้น Fastow กล่าวพูดว่าไม่มีเรื่องใดที่ขัดหรือผิดกับกฎหมาย และระเบียบ
- แต่เป็นการหาช่องโหว่ (Loophole) เพื่อใช้เป็นประโยชน์ให้แก่บริษัท
- Andrew ได้ปรึกษากับ Gatekeepers มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็น ผู้ตรวจสอบบัญชี นักกฎหมาย หรือคณะกรรมการบริษัท

หลักการตัดสินใจทางธุรกิจตาม พ.ร.บ. หลักทรัพย์ฯ เปรียบเทียบกับเจตนาพิเศษตามกฎหมายอาญา

การปฏิบัติ/ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

ม. 157, ม.11 : เจตนาพิเศษ

หน้าที่โดยตรง / ตามที่ได้รับมอบหมาย (ฎ. 3278/2522)

นอกขอบแห่งอำนาจ/ ปราศจากอำนาจ

ฝ่าฝืนต่อวิธีปฏิบัติราชการ
ทางปกครองอันเป็น
สาระสำคัญที่กำหนดไว้
สำหรับการนั้น
(ฎ. 7663/2543)

ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย กฎ
ระเบียบ และข้อบังคับที่
ชอบด้วยกฎหมาย (ฎ.
7728-7731/2544)

ใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

ไม่อยู่บนรากฐานแห่งความสมเหตุสมผลที่
วิญญูชนโดยทั่วไปยอมรับได้ (ฎ.
3509/2549)

ใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ ปราศจากเหตุผล/
บิดผันอำนาจ (ฎ. 7663/2543)

เลือกปฏิบัติโดยปราศจากความ
สมเหตุสมผล (ฎ. 7663/2543)

ละเลยไม่พิจารณาในข้อที่ต้อง
พิจารณาแต่พิจารณาในข้อที่ไม่พึง
พิจารณา (ฎ. 7663/2543)

นอกอำนาจหน้าที่

-ผิดขั้นตอน

-ไม่ชอบด้วยกฎหมายและระ

-ใช้อำนาจโดยมิชอบ

กรณีศึกษา

Case Studies

กรณีศึกษา : บริษัท แก๊สไทย จำกัด (กฎ. 3446/2537)

ประเด็นสำคัญ

กรรมการจะอ้างว่าไม่มีหน้าที่และได้มีการรับผิดชอบทางแพ่งเพื่อให้พ้นจากความรับผิดทางอาญาไม่ได้

ข้อกล่าวหา

โจทก์กล่าวหาว่า บริษัทและกรรมการ ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน เป็นการกระทำโดยประมาทปราศจากความระมัดระวัง

มูลคดี

กรรมการรู้อยู่แล้วว่ารถบรรทุกที่ขายให้แก่บริษัทนั้นไม่สามารถนำมาใช้บรรทุกก๊าซส่งให้ลูกค้าได้

ข้อโต้แย้ง

กรรมการไม่ได้เป็นผู้ขับรถชนก๊าซ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการหรือมีหน้าที่ในการตรวจสอบ อีกทั้งยังได้รับผิดชอบทางแพ่งแล้ว ดังนั้น จึงไม่ควรต้องรับผิดทางอาญาอีก

คำพิพากษา

กรรมการต้องร่วมรับผิดชอบฐานทำให้คนตายโดนประมาทเพราะเหตุมาจากการไม่ใช้ความระมัดระวังของกรรมการ ไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและไม่แก้ไขรถยนต์ที่ใช้ประกอบกิจการ (พิพากษาให้จำคุก 2 ปี และปรับ 2 หมื่นบาท แต่โทษจำคุกให้รอลงอาญาไว้ก่อน)

กรณีศึกษา : Asia Trust (ฎ. 2191/2541)

ประเด็นสำคัญ

กรรมการของธนาคาร
ปล่อยปละละเลยให้มีการ
ให้สินเชื่อโดยหลักประกัน
ไม่ค้ำและมีได้เร่งติดตาม
หนี้สิน ถือว่าละเว้นไม่
ปฏิบัติหน้าที่ของตนอัน
เป็นการกระทำละเมิดต่อ
ธนาคาร

ข้อกล่าวหา

โจทก์กล่าวหาว่า กรรมการทั้งเจ็ดของโจทก์ได้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้โจทก์เสียหาย

มูลคดี

มีการปล่อยสินเชื่อจำนวน 28 ราย โดยไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบของธนาคารโจทก์ (ให้สินเชื่อโดยหลักประกันไม่ค้ำ) อีกทั้ง มิได้มีการสั่งการเพื่อติดตามหนี้สินจากลูกหนี้ของธนาคารโจทก์

ข้อโต้แย้ง

กรรมการอ้างว่าไม่รับรู้การบริหารงานของโจทก์ มิได้มาทำงานเป็นประจำ ไม่มีหน้าที่

คำพิพากษา

กรรมการละเว้นไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ เป็นการกระทำละเมิดต่อธนาคารโจทก์ ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน จะอ้างว่าไม่รับรู้การบริหารงานของโจทก์ไม่ได้ (พิพากษาให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนรวม 1,879,818,213 บาท)

กรณีศึกษา : BBC (คำพิพากษาฎีกาคดีหมายเลขแดงที่ 10027/2558)

ประเด็นสำคัญ

กรรมการมีส่วนร่วมหรือมีความเกี่ยวข้องกับบริษัท บุคคลภายนอก

ข้อกล่าวหา

BBC โจทก์กล่าวหาว่า กรรมการ BBC ร่วมกับบุคคลภายนอกร่วมกันยกยอกหน่วยลงทุนของ BBC

มูลคดี

กรรมการของ BBC จัดการให้ BBC ทำสัญญาแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กับบริษัท เพเนลอปฯ และได้โอนสินทรัพย์ให้ตามสัญญา แต่บริษัท เพเนลอปฯ ไม่ได้โอนให้ครบตามสัญญา และกรรมการได้นำหน่วยลงทุนที่บริษัท เพเนลอปฯ รับไปขายเป็นประโยชน์ส่วนตัว และยกยอกเงินของ BBC อีกจำนวนหนึ่งโดยอ้างว่าเป็นค่าดอกเบี้ย

คำพิพากษา

การทำให้ BBC เข้าทำสัญญาดังกล่าวของกรรมการ ถือเป็นการยกยอกทรัพย์สินของ BBC

กรณีศึกษา : ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) (พ. 1369/2538)

ประเด็นสำคัญ

การเยียวยาความเสียหาย
ในภายหลังไม่อาจทำให้
กรรมการพ้นจากความรับผิด
ที่เกิดขึ้นแล้วได้

ข้อกล่าวหา

โจทก์กล่าวหาว่า กรรมการผู้จัดการใหญ่ของโจทก์ จงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และมติ คณะกรรมการ โดยอนุมัติการให้มีการให้สินเชื่อที่ไม่เป็นตามระเบียบ ข้อบังคับ และมติ คณะกรรมการ

มูลคดี

กรรมการผู้จัดการใหญ่ของจำเลย ไม่ได้เสนอขออนุมัติการให้สินเชื่อตามระเบียบ แต่กลับจงใจ อนุมัติในรูปแบบอื่น (เฟลชเมนท์/โลน หรือเงินฝาก)

ข้อโต้แย้ง

โจทก์ไม่เสียหายโดยอ้างว่ามีการเปลี่ยนตัวลูกหนี้และได้มีการชำระหนี้ทั้งหมดแล้ว

คำพิพากษา

กรรมการผู้จัดการใหญ่ จงใจหาวิธีการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามระเบียบและวัตถุประสงค์ในรูป สินเชื่อที่แท้จริงโดยทุจริต โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์มีอยู่จริงก่อนแล้วตั้งแต่จำเลย กระทำการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ และการชำระหนี้ภายหลังก็เป็นเพียงการชำระหนี้ที่ล่าช้าและมีได้ เกิดจากการดำเนินการของจำเลย (พิพากษาให้จำคุก 25 ปี)

กรณีศึกษา : กรุงเทพฯ (คดีหมายเลขดำที่ อม. 3/2555)

ประเด็นสำคัญ

กรรมการของรัฐวิสาหกิจ เป็นพนักงานตาม พ.ร.บ. ความรับผิดของพนักงาน ในองการหรือหน่วยงานรัฐ พ.ศ. 2502

ข้อกล่าวหา

โจทก์กล่าวหาว่า กรรมการของธนาคารกรุงเทพ อนุมัติสินเชื่อหลายครั้งให้แก่บริษัทในเครือ บริษัทกฤษฎาพานคร โดยเป็นสินเชื่อต้องห้าม มีลักษณะที่สังเกตเห็นได้ว่าจะเรียกคืนไม่ได้

มูลคดี

กรรมการได้ร่วมกันเบียดบัง ยักยอกเงินของธนาคารผู้เสียหายเป็นของตนและของผู้อื่นด้วยการ ให้สินเชื่อโดยทุจริตและมิชอบ โดยกระทำผิดหน้าที่ ละเว้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ระเบียบ กฎหมายและกฎเกณฑ์ทั่วไปของธนาคารพาณิชย์ที่พึงปฏิบัติ

ข้อโต้แย้ง

ไม่มีอำนาจฟ้อง เนื่องจากไม่มีฐานะเป็นพนักงานตาม พ.ร.บ. ความรับผิดของพนักงาน

คำพิพากษา

ธนาคารเป็นรัฐวิสาหกิจ กรรมการจึงเป็นพนักงาน ตาม พ.ร.บ. ความรับผิดของพนักงาน โดย ถือเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบกระทำผิดหน้าที่ของตนเบียดบังเอาทรัพย์สินของธนาคารเป็นของตนเองหรือผู้อื่นโดยทุจริต (จำคุกสูงสุด 18 ปี และชดใช้เงินคืนรวม 26, 741,931,680 บาท)

ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการซื้อขายหลักทรัพย์
“Unfair Trading” (ม.238-244)

- การแพร่ข่าว (Information Dissemination)
- การใช้ข้อมูลภายใน (Insider Trading)
- การสร้างราคาหลักทรัพย์ (Price or Market Manipulation)

บทระวางโทษ (ม.296)

โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับเป็นเงินไม่เกิน 2 เท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับไว้ หรือพึงจะได้รับ แต่ต้องไม่น้อยกว่า 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการซื้อขายหลักทรัพย์ “Unfair Trading” (ม.238-244)

พบกรณีที่น่าสงสัย
เข้าข่ายเป็นความผิด

แจ้งเบาะแส

ตรวจสอบพบ
ความผิดเอง

ยินยอมรับการ
เปรียบเทียบปรับ

คณะกรรมการเปรียบเทียบ

ไม่ยินยอมรับการ
เปรียบเทียบปรับ

คดียุติ

กล่าวโทษ

สั่งฟ้อง

สำนักงานอัยการ

สั่งฟ้อง

ศาล
พิพากษาคดี

สถิติการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำผิด

	2559 / Q1		2558		2557		2556		2555	
	เปรียบเทียบ (คดี)	กล่าวโทษ (คดี)	เปรียบเทียบ (คดี)	กล่าวโทษ (คดี)	เปรียบเทียบ (คดี)	กล่าวโทษ (คดี)	เปรียบเทียบ (คดี)	กล่าวโทษ (คดี)	เปรียบเทียบ (คดี)	กล่าวโทษ (คดี)
แพ่ง	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0
สร้างราคา	1	0	2	1	6	3	0	2	4	3
ใช้ข้อมูลภายใน	2	1	6	1	5	0	4	1	1	0
รวม	5	1	9	2	11	3	4	3	5	3

จำนวนค่าปรับที่เปรียบเทียบปรับได้ (ปี 2558)

ประเภทความผิด	เปรียบเทียบปรับ	
	จำนวนกรณีที่ถูกเปรียบเทียบ	ค่าปรับ (บาท)
การกระทำความผิดไม่เป็นธรรมในการซื้อขายหลักทรัพย์	9	72,448,538.06
- การแพ่ง	1	1,500,000.00
- การสร้างราคาหลักทรัพย์	2	22,173,483.95
- การใช้ข้อมูลภายใน	6	48,775,054.11

* ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

5 ส ในการทำสัญญา : เพื่อให้มีผลประโยชน์สูงสุดของบริษัท: สัญญาบังคับได้

ส1

คู่สัญญาต้องมีความสามารถ

ส2

สัญญาต้องมีความสมบูรณ์ตามกฎหมาย

ส3

สัญญาต้องกำหนดสิทธิหน้าที่ให้ชัดเจน

ส4

สัญญาจะต้องสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของบริษัท

ส5

สัญญามีความเสี่ยง ลดลงได้โดยการบริหารสัญญา

5 ร ของกรรมการที่ต้องรู้

ร1

รู้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับและบริบทหนี้สินและข้อสัญญา

ร2

รู้และเข้าใจธุรกิจของบริษัทและเข้าใจธุรกรรม

ร3

รู้ว่าต้องปฏิบัติตามมติกรรมการและมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น

ร4

รู้ทันสิ่งผิดปกติของธุรกรรมและตั้งคำถามได้ถูกต้อง

ร5

รู้ว่าต้องไม่มีส่วนได้เสียและไม่เลือกปฏิบัติในการตัดสินใจ

DO: สิ่งที่ต้องทำ

- ทำโดยมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับกำหนดให้ทำได้
- ทำโดยมีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ
- ทำการสอบถามและพิจารณาข้อมูลอย่างครบถ้วนก่อนตัดสินใจ
- การตัดสินใจและใช้ดุลพินิจต้องเพื่อประโยชน์ขององค์กร
  - ดุลพินิจโดยชอบต้องอาศัยจากโดยข้อมูลที่เชื่อโดยสุจริต
    - บนรากฐานแห่งความสมเหตุสมผลที่วิญญูชนยอมรับได้
    - ใช้ดุลพินิจด้วยความมีเหตุผล
    - ไม่เลือกปฏิบัติ
    - พิจารณาในเรื่องที่ต้องพิจารณาและไม่พิจารณาในเรื่องที่ไม่ควรพิจารณา

DO: สิ่งที่ต้องทำ

- ไม่มีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยอ้อมหรือมีลักษณะช่วยเหลือในลักษณะผิดปกติในการตัดสินใจ
- ตั้งคำถามเหมาะสมหากมีเรื่องที่ไม่ได้เป็นปกติทางธุรกิจและค้นหาสิ่งผิดปกติ (Red Flag) ยิ่งต้องศึกษาและพิจารณาให้รอบคอบขึ้น

